

Beste muziek liefhebber,

Vanuit een zonovergoten, subtropisch Leipzig een speciale editie van onze nieuwsbrief. Aanstaande zaterdag 27 juli om 15 uur is in de Grote- of Barbarakerk te Culemborg het eindresultaat te horen van de muzikale uitwisseling die er op dit moment plaatsvindt tussen zangers uit Nederland en Leipzig. Kaarten voor het concert zijn te verkrijgen bij Boekhandel Tomey of online via klassiekemuziek.nl.

Met vijf Nederlandse musici zijn we in de trein gestapt naar Leipzig, waar we nu dagelijks repeteren met het Voicemade Ensemble bestaande uit vijf zangers en drie instrumentalisten (zink, baroktrombone, violone) uit Leipzig. Het doel van de reis: meer leren over de muziek van de voorgangers van J.S. Bach, hetzij zijn voorgangers die als cantor aan de Thomaskirche in Leipzig verbonden waren of zijn voorouders, want J.S. Bach kwam uit een zeer muzikale familie waarin al drie generaties lang professioneel werd gemusiceerd.

In de aanloop van het project hebben wij contact gezocht met allerlei muzikwetenschappers, bibliotheken en musea met vragen over vrijwel onbekende componisten zoals Sethus Calvisius (1556-1615) en Johann Hermann Schein (1586-1630). De meeste muziek van deze componisten is uitsluitend te verkrijgen via zeldzame historische drukken en handschriften in de archieven van kerken, bibliotheken en musea. Hieronder een foto uit het Stadtgeschichtliches Museum in Leipzig waar we samen met de curator van de muzikafdeling Kerstin Sieblist, zeldzame drukken van de Ratswahl-muziek van J.H. Schein onderzochten. Deze muziek is aanstaande zaterdag voor het eerst ooit in Nederland te horen. (tekst gaat verder onder de foto)

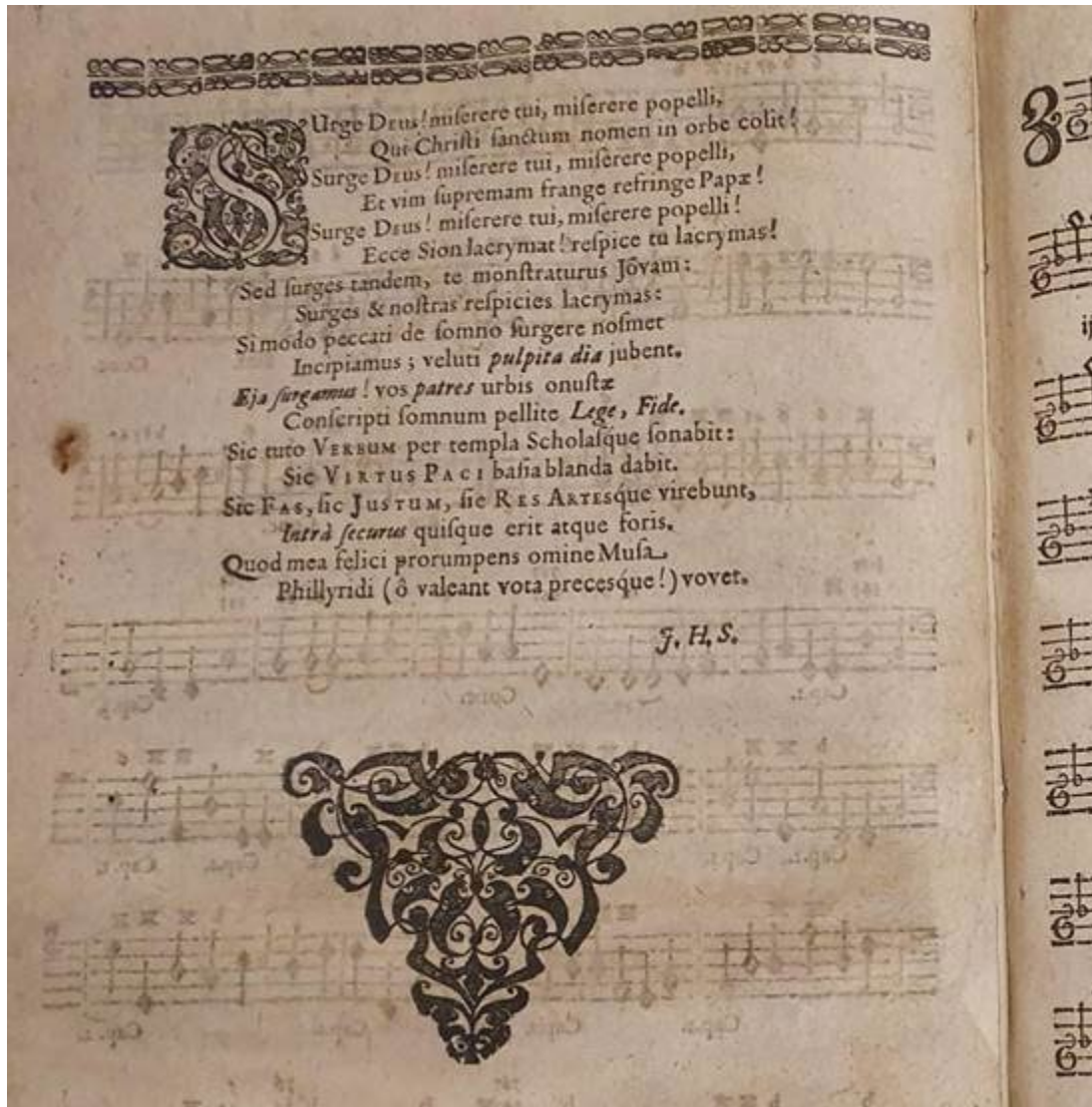
Ook bezochten wij het jongensinternaat Schulpforta in Naumburg, waar Sethus Calvisius meer dan twintig jaar muzikleraar was en het muzikale niveau van zijn leerlingen tot grote hoogte wist te stuwen: zijn twee opvolgers als Thomaskantor (J.H. Schein en T. Michael) kwamen allebei van Schulpforta af. De bibliothecaris, Petra Mücke, wist ons te vertellen dat Calvisius na meer dan 20 jaar leraar te zijn geweest "het monnikenbestaan zat was" (leraren mochten destijds niet trouwen) en daarom vertrok naar Leipzig. Calvisius verzamelde honderden zestiende-eeuwse motetten uit Italië en Duitsland voor zijn muzieklessen. Deze motetten werden gedrukt door zijn opvolger in de vorm van een door heel Duitsland gebruikte zangbundel, 'Florilegium Portense', afkomstig uit Schulpforta, in het Latijn "Portense". Er lagen in de zeer fraaie bibliotheek van het internaat nog een paar kopieën van deze zangbundel, die we konden inzien. Hieronder foto's van de bibliotheek en (in de tweede foto) op de achtergrond de vitrinekast waar de bibliothecaris voor ons alvast wat interessante documenten had klaargelegd. (tekst gaat verder onder foto's)

Ook bezochten wij het Bach Archiv in Leipzig waar helaas het hele onderzoeksteam op vakantie was. Dit belette ons echter niet om het museum te bezoeken, waar onder andere veel informatie over de familieleden van Bach te vinden was, waaronder ook oudoom Johann Bach (1604-1673) en zijn oom Johann Christoph Bach (1642-1703).

Ondertussen gebruikte Gulian zijn Latijnse vertaalvaardigheden om een aantal teksten van Schein die we hadden gevonden in het Stadtgeschichtliches Museum te ontcijferen. Schein schreef muziek voor de jaarlijkse ceremoniële installatie van de stadsraad van Leipzig, die traditioneel werd omlijst met een weldadige muzikale omlijsting. Het was echter het jaar 1629, de Dertigjarige Oorlog eist zijn tol. Amper twee maanden hiervoor werd door de Katholieken het Restitutions-edikt uitgevaardigd, waarmee in één klap duizenden protestanten hun bezittingen moesten verlaten en moesten overdragen aan de Katholieken

en moesten verhuizen naar een Protestants gebied. Schein begeleidde zijn compositie met een poëtische tekst:

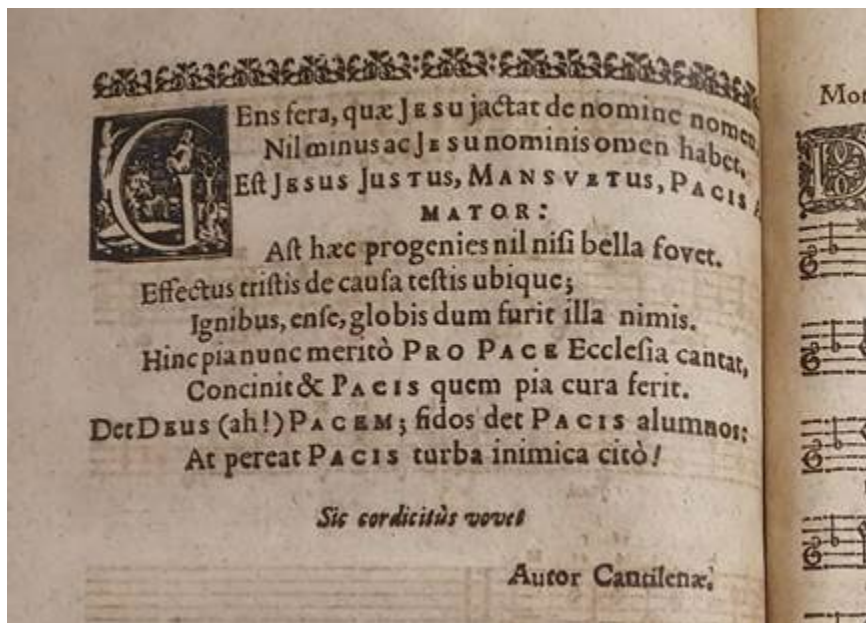
Vertaling (door onze bariton Gulian):

Sta op, God! Heb medelijden met uzelf, heb medelijden met het gepeupel,
Dat de heilige naam van Christus in de wereld koestert!
Sta op, God! Heb medelijden met uzelf, heb medelijden met het gepeupel,
En breek en verbrijzel de opperste macht van de paus!
Sta op, God! Heb medelijden met uzelf, heb medelijden met het gepeupel!
Zie, Sion is in tranen! Kijk naar die tranen!
Toch zult u ten slotte opstaan, u zult uzelf tonen als Jupiter {d.w.z. een almachtige,
wraakzuchtige God}:
U zult opstaan en naar onze tranen kijken:
Als we maar zelf zouden beginnen op te staan uit de slaap van de zonde,
Zoals de heilige spreekgestoeltes bevelen.
Kom, laten we opstaan! Gij aangeworven vaders {d.w.z. raadslieden} van een belaste stad,
Verdrijf onze slaap door middel van Wet en Geloof.

Zo zal het WOORD veilig klinken door onze tempels en scholen:
 Zo zal de DEUGD van VREDE verleidelijke kussen geven.
 Zo, GODDELIJKE WET, zo wat RECHTVAARDIG is, zo zullen PUBLIEKE ZAKEN en KUNSTEN
 bloeien,
 Iedereen zal zowel van binnen als van buiten veilig zijn.
 Die mijn Muze, uitbarstend in een gelukkig voorteken,
 Wenst (o, dat mijn geloften en gebeden waardig mogen zijn!) voor Leipzig {hier
 gelatiniseerd, en uitgedrukt in tekening, door zijn symbolische boom, de lindeboom}

Een jaar later werd de stadsraad opnieuw geïnstalleerd (dit was een jaarlijks terugkerend ritueel). Ook nu componeerde Schein een muziekstuk, dit keer in een zeer sobere bezetting (alleen 10 zangers, geen instrumentalisten). De oorlogssituatie was nog nijpender geworden, tot dusver had de keurvorst Johann Georg I het voor elkaar gekregen om Leipzig buiten de oorlog te houden, maar door de voortdurende successen van de Katholieken op het slagveld liep Leipzig nu ook groot gevaar. Opnieuw schreef Schein een voorwoord bij zijn muziek:

Vertaling (Gulian):

Woest volk, dat de naam van Jezus berooft van zijn goede naam,
 En dat niets minder dan een teken van de naam van Jezus heeft,
 Jezus is Rechtvaardig, MILD, LIEFHEDDER VAN VREDE:
 Maar dit ras koestert niets dan oorlog.
 Van het trieste effect van deze zaak is men overal getuige;
 Zo lang als zij, te vuur, te zwaard, zo excessief rondraast op de wereld.
 Hierom zingt de vrome Kerk nu een welverdiend PRO PACE,
 Ze zingt, weerklinkt en besluit met een vrome zorg om VREDE.
 God geve (Ah!) VREDE; Hij geve trouwe volgelingen van VREDE; Moge bovendien de
 vijandige versterking van de VREDE spoedig verdwijnen!

Zo wenst uit het hart

De schrijver van dit oude lied.

Enkele maanden later gaat de Zweedse koning Gustav Adolf zich ermee bemoeien en landt met zijn troepen in Duitsland. In 1631 weet hij de Katholieken een gevoelige slag toe te brengen in de slag bij Breitenfeld, enige kilometers van Leipzig verwijderd. Leipzig ontsnapt hierdoor ternauwernood aan een volledige verwoesting: zo werd enkele maanden daarvoor de stad Magdeburg wél met de grond gelijk gemaakt door de Katholieken.

Johann Hermann Schein is dan al overleden op 45-jarige leeftijd, waarschijnlijk aan longproblemen en nierstenen. Hij kampte met een zeer zwakke gezondheid (hij leed al aan gezondheidsklachten vanaf het jaar 1618).

Deze week repeteren wij met de volledige groep musici op een prachtige locatie: de Villa Thomana, waar het jongenskoor van de Thomasschule normaalgesproken repeteert. (tekst gaat verder onder foto)

De Thomasschule is de jongenskostschool die van oudsher aan de Thomaskerk gerelateerd is. Bach (maar dus ook Calvisius, Schein en al zijn andere voorgangers) was als Thomaskantor verplicht om muziek en Latijn te onderwijzen aan deze school en de jongens zongen iedere zondag in een dienst in één van de vier grote kerken van Leipzig. De beste jongens zongen in de Thomaskirche onder leiding van de Thomascantor.

Bijzonder is dat alle mannelijke zangers van Voicemade op de Thomasschule zaten.

Wij hopen u te mogen verwelkomen aanstaande zaterdag 27 juli om 15:00 uur in de Grote- of Barbarakerk in Culemborg om te komen luisteren naar het eindresultaat van deze uitwisseling. Kaarten voor het concert zijn te verkrijgen bij Boekhandel Tomey of online via klassiekemuziek.nl.

Hartelijke groeten,

Pablo & Henriëtte